

R. V. B. LUIS

DANTE

Prevela
Žermen Filipović

■ Laguna ■

Naslov originala

R.W.B. Lewis
DANTE

Copyright © R.W.B. Lewis, 2001

All rights reserved including the right of reproduction in whole or in part in any form.

This edition published by arrangement with
Lipper Publications, L.L.C. and Viking Penguin,
a member of Penguin Group (USA) Inc.
A Lipper/Penguin Book

Translation Copyright© 2008 za srpsko izdanje, LAGUNA

Faustu, Riti i Frančeski Majners
sa zahvalnošću i ljubavlju

POSEBNI IZVORI

1. Danteov portret na naslovnoj strani

Slika prikazuje Dantea pred kraj života, u izgnanstvu u Ravenni, 1319–1321. Naslikao ju je, verovatno početkom šezdesetih godina devetnaestog veka, Domenico Petarlini (ili Peterlin, kako se ponekad piše), rođen 1822. u Banjolo di Longu na severoistoku Italije, a koji je studirao i stvarao u Veneciji, Rimu, Torinu i Firenci pre nego što se 1865. nastanio u Vičenci. Umro je u Vičenci 1898. Uticaj koji je na njega izvršila evropska romantičarska umetnost jasno se očituje u seti koja prožima figuru pesnika i unutrašnjem izrazu.

Petarlinija su posebno privlačile biblijske i istorijske teme. Jedna od njegovih poznatijih slika jeste portret Savonarole koji se danas nalazi u berlinskom *Gemaldegalerie*. Naš portret pripada *Galleria d'Arte Moderna* u okviru Palate Pitti u Firenci.

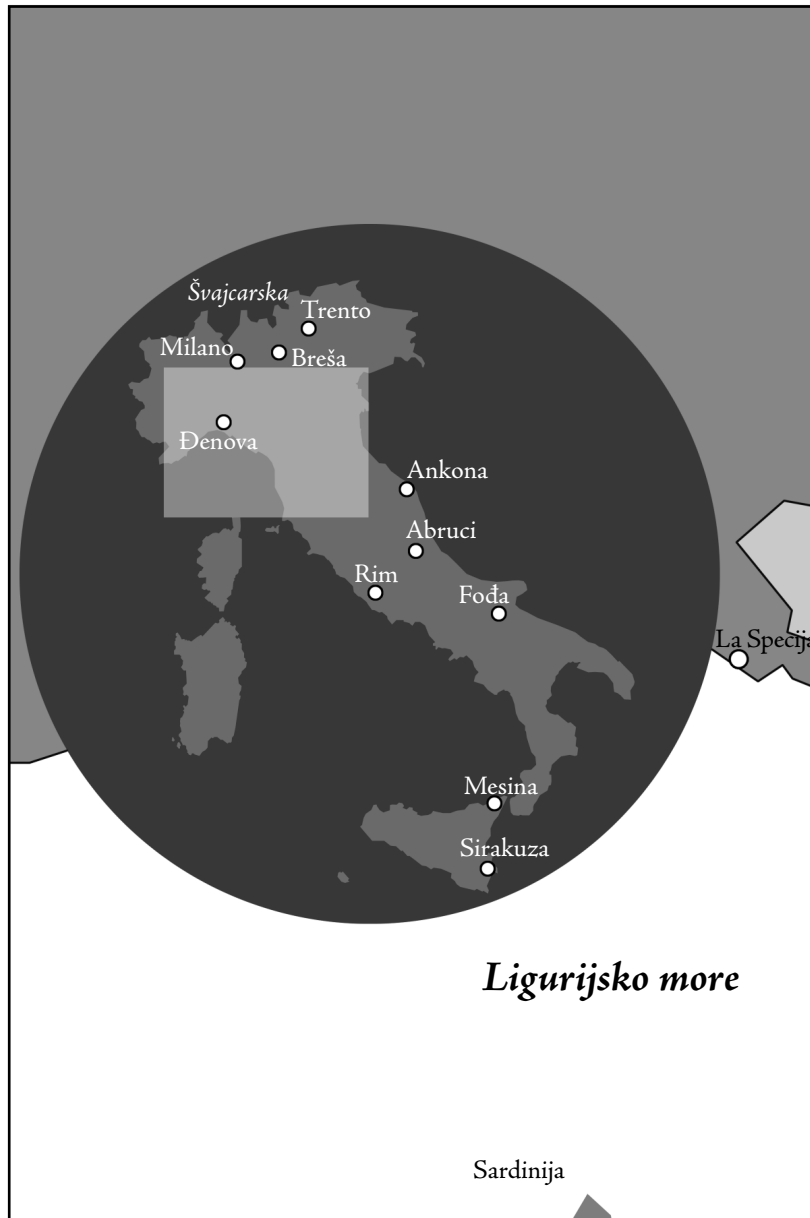
2. Mapa Danteove Italije

Mapu je priredio Piter V. Džonson, umetnički direktor RIS-a, odeljenja na univerzitetu Jejl. Piter Džonson je od samog početka pokazao svoje oduševljenje i ljubaznost, kao i veliko

umeće. Povrh toga, povezao nas je sa svojim sinom Bendžaminom, koji je u to vreme bio u Firenci kao student Britanskog instituta. Potom je Bendžamin Džonson za nas obavio dragoceno istraživanje probijajući se kroz firentinsku birokratiju sa zadivljujućom okretnošću. Sve ovo čini jednu od najprijatnijih epizoda u čitavom ovom poduhvatu, na kojoj sam bezmerno zahvalan.

SADRŽAJ

POSEBNI IZVORI	7
JEDAN:	
Dante Firentinac	13
DVA:	
Uticaji okruženja: Rane godine	25
TRI:	
Ljubav, pesništvo i rat:	
Osamdesete godine trinaestog veka	35
ČETIRI:	
Beatričina smrt i <i>Novi život</i>: 1288–1295.	49
PET:	
Politika: 1295–1302.	63
ŠEST:	
Pesnik u izgnanstvu, 1302–1310: <i>Komedija</i> počinje. . .	81
SEDAM:	
Sredina puta: 1310–1319.	111
OSAM:	
Ravena, 1318–1321: <i>Komedija</i> je završena	140
Bibliografske beleške	170
Dodatne izjave zahvalnosti	174
O piscu	177

JEDAN**Dante Firentinac**

KAD DANAS PRELAZITE Ponte Vekio u Firenci, videćete ploču s odlomkom iz Danteove *Božanstvene komedije*. Stihove govori Danteov predak Kačagvida, koga pesnik sreće u jednoj od najviših sfera raja, među svetim ratnicima. Predstavljaju sumorno podsećanje na događaj koji se zbio na istom tom mestu 1216, gotovo pedeset godina pre Danteovog rođenja, i grad uvukao u višedecenijske nemire. Taj događaj jeste ubistvo Buondelmontea Buondelmontija, bezobzirnog plemića koji je iznenada napustio svoju verenicu, devojku iz porodice Amidei, zbog bogatije i lepše kćerke mudre gospe Donati. Amideima se u osvetničkom besu pridružuju rođaci Uberti; njih nekoliko sačekalo je Buondelmontea na uskršnje jutro, dok je jahao preko mosta na svom belom konju i sâm odeven u bleštavo belo ruho, i iseklo ga na komade.

Ovo je, kaže Kačagvida, poslednji dan mira u gradu i veruje da je prikladno što se ubistvo odigrava pored drevne statue za koju se smatra da predstavlja Marsa, boga rata. Jer, građanski rat je odmah usledio, u vidu žestoke borbe za vlast, koju su vodile suparničke grupe firentinskih porodica.

Dante je bio vrhunski pesnik istoričar Firenze, njen najstrasniji posmatrač, njen najgorčeniiji i najnezadovoljniji izdanak. Danas postoji još trideset ploča raštrkanih po savremenom gradu na kojima su odlomci iz *Komedije*, podsećanja

na mesta za koja je Dante znao ili čuo za trideset pet godina života u Firenci – Arno i Ponte Vekio; prečasnica Krstionica (*mio bel San Giovanni*, kako ju je Dante zvao);* Via del Corso, glavna saobraćajnica u Danteovom kraju gde su živele mnoge bogate i moćne porodice; crkva San Miniato, visoko iznad reke na južnoj strani; Bruneto Latini, veliki humanista koji je Dantea podučavao klasičnoj književnosti; Farinata, najjunačniji među firentinskim gibelinima; i, naravno, Danteova legendarna voljena Beatrice. Ona je rečima opisana u odlomku pred kraj *Čistilišta*: vizionarska pojava koja će Dantea pratiti kroz hrišćanski raj, ovde odevena u zeleni plašt, blistav kao živi plamen, prekrivena snežnobelom koprenom i ovenčana maslinovim lišćem. Ploča koja govori o ovom prizoru pričvršćena je u Via del Corso br. 4, na kuću koja je nekad pripadala Beatricinom ocu, Folku Portinariju.

Dante se vezivao za rodni grad u meri gotovo nepojmljivoj za savremeno doba. Firenca nije bila samo mesto njegovog rođenja već sam kontekst njegovog bića. On je bio Dante Aligijeri, istaknuta ličnost klasičnog profila i ponekad burne naravi. Imao je bliske prijatelje poput njegovog nestašnog suseda Forezea Donatija, kolege književnike poput starijeg pesnika Gvida Kavalkantija i smrtne neprijatelje kakav je bio Forezeov brat Corso. Bio je odani obožavalac, izdaleka, Beatrice Portinari sve dok 1290. nije vrlo mlada umrla; nekoliko godina kasnije u spomen na nju napisao je svoje prvo veliko delo, *Novi život*, priču u prozi i poeziji o ljubavi koju je prema njoj gajio od devete godine. Dante se docnije oženio (njegova žena je bila još jedan ali staloženiji član klana Donati) i dobio troje dece. No bio je strasna osoba i ne jednom mu je, u potrazi za drugim firentinskim devojkama, noga sa prave

* Crkva svetog Jovana Krstitelja, zaštitnika Firence, poznatija kao *Krstionica*. (Prim. prev.)

staze zalutala, kako sâm kaže na početku *Pakla*. Čak i za života, kad su prva dva pevanja *Božanstvene komedije* dospela u ruke čitalaca (oko 1315. godine), bio je priznat kao najveći italijanski pesnik, *sommo poeta*, svoga vremena. Ali on je pre svega bio Firentinac i zaista, u izvesnom smislu, njegovo remek-delo, *Komedija*, jeste izraz njegovih strasnih osećanja prema Firenci, njegovog gneva protiv zaverenika koji su ga izgnali, njegove čežnje za povratkom.

Čitav njegov život prepliće se s istorijom Firence, a ta istorija je zauzvrat delom bila izdanak stare evropske borbe između takozvanih gvelfa i takozvanih gibelina. Ova dva naziva su germanskog porekla – *Welf*, odnosno *Weiblingen* – i prvobitno, u dvanaestom veku, označavala su dve ratoborne plemićke nemačke kuće.* Kako se spor proširio i na rani trinaesti vek, gibelini su postali stranka koja je podržavala prava svetog rimskog cara na apsolutnu vlast u Evropi, a gvelfi – stranka koja je podržavala papstvo u suprotnim zahtevima. Usledile su borbe gvelfa i gibelina u gradovima kao što su Firenca i Bolonja; ali u to vreme ova dva naziva nisu se odnosila na veliki spor, već više na sukob lokalnih stranaka. U Firenci, Buondelmonti su pripadali gvelfima, a Amidei i Uberti – gibelinima.

Na tlu Toskane gvelfsko-gibelinska svađa dostigla je dva vrhunca u pet decenija koje su usledile posle 1215. (Usput je bilo manjih nemira; na primer, gibelini su u Firenci 1248. porušili trideset šest gvelfskih tvrđava, a gvelfi su uzvratili ravnom merom dve godine kasnije zatrpavši ulice ruševinama uništenih gibelinskih domova.) U selu Montaperti na

* Hoenštaufovci, kojima su pripadali veliki carevi poput Fridriha Barbarose (1125–1190) i Fridriha Drugog (1194–1250), sasvim su se italijanizovali. Njihovo puno ime glasilo je Hoenštaufen-Vajblingen, što je na italijanskom jeziku čitano kao „gibelin“, a rivalska porodica zvala se Welf, odakle je došlo ime „gvelf“. (Prim. prev.)

Arbiji, nedaleko od Sijene, gibelinske horde su 1260. odnele odlučujuću pobjedu. Vodeće gvelfske porodice su proterane, a grad gotovo dokrajčen. Gibelinski zapovednici su se sastali u Empoliju, zapadno od Firence, i glasali da se Firenca sravnj sa zemljom. Usprotivio im se jedino Farinata delji Uberti, rekavši da je on najpre Firentinac pa tek onda gibelin i zaklevši se da će rodni grad braniti mačem. Posle toga su se gibelini opredelili za manje zlo i porušili 103 palate, 580 kuća i 85 tvrđava.

Kad su gvelfi povratili kontrolu u gradu 1266, izrazili su svoju zahvalnost Farinati uništivši svaku zgradu koja pripada porodici Uberti na trgu danas poznatom kao Pjaca dela Sinjorija, i donevši ukaz da se na tom ukletom mestu nikad više neće podići nijedna građevina. (Zbog toga se Palaco Vekio, započet devedesetih godina trinaestog veka, ne nalazi u središtu trga, kako bi se očekivalo, već je pomeren u stranu.) Dante nailazi na Farinatu u šestom krugu *Pakla*, predodređenom za jeretike, i čuje kako se gibelinski vođa, nepokretan u svom vatrenom grobu, raspituje za strašnu odmazdu nad svojom porodicom. Odmazda je bila, Dante mu odgovara,

*propast i pokolj
kod Arbije što zacrvenela se*

što je izazvalo neprijateljstvo firentinskih gvelfa. Ali Farinata kaže: „Tu nisam bio sâm“ –

*Ali sam bio jedini, gde svi su drugi
namerili da Firencu razore,
koji ju je svim srcem branio.*

U svakom slučaju, Gvelfi su, 1266. pod vođstvom Šarla Anžuskog (koji u Italiju dolazi na poziv pape Klementa

Četvrtog), potpuno potukli gibelinske snage kod Beneventa, severoistočno od Napulja. Gibelinski caristi imali su na umu Manfreda, nezakonitog sina cara Fridriha Drugog i čoveka kome se Dante divio i postavio ga u *Čistilište*, među izopštenike gde još postoji izgled za spasenje – „sve dok se nada kiti zelen-listom“, kako Manfred čežnjivo kaže. Ali za Danteovu porodicu i njene prijatelje, pobjeda kod Beneventa bila je obnova njihovog života i napredak njihovog grada; gibelini više nikad nisu zauzeli nijedan ugao Firence iako su povremeno, kako će se videti, predstavljali pretnju drugim delovima Toskane.

Dante je 1266. imao godinu dana i odrastao je u gradu koji se napokon potpuno ostvario. S prekidima se kretao ka tom cilju mnogo godina, u nizu događaja koji su doveli i do procvata i do stvaranja predstave o sebi: osećanje za prvenstvo građanskog i javnog iznad privatnog i stranačkog, udruženo sa osećanjem veće važnosti trgovačkog staleža naspram plemstva. Firentinski trgovci počeli su da se udružuju u cehove (ili *Arti*), već 1206. kada je osnovan Ceh bankara. Usledilo je osnivanje Suknarskog ceha 1212, potom Ceha svilara kod Por Santa Marija 1218, a mnogo kasnije uspostavljeni su cehovi travara, sudija, beležnika i drugih, za Danteovog zrelog doba. Na kraju je postojalo sedam „velikih“ i četrnaest „manjih“ (zanatskih) cehova: kasapi, pekari, kovači, kožari i slični.

Cehovi su bili izvor stabilnosti i kontinuiteta u Firenci trinaestog veka, vitalna birokratija koja je društvo držala na okupu i razvijala privredu dok su gvelfi i gibelini dolazili i odlazili. Sve jača firentinska privreda bila je uglavnom zasnovana na bankarstvu i međunarodnoj trgovini luksuznom robom, pogotovo lepo ukrašenim kožnim predmetima. U firentinskim analima nastupio je ključni trenutak kad je 1252. iskovan prvi zlatni florin, koji je gotovo odmah postao

osnovna novčana jedinica u Evropi. Na njemu nije, kako je bilo uobičajeno, ugraviran lik pape ili cara, već simboli grada – s jedne strane sveti Jovan, zaštitnik Firence, a s druge – ljljan, svetovni simbol grada.

Dante je napravio javni gest savezništva 1295. kada je ušao u Ceh vidara i travara (zahvaljujući pomalo slobodnom tumačenju zakona, filozofi i pisci su se mogli pridružiti ovom cehu).^{*} U međuvremenu, mogao se ponositi načinom na koji se grad fizički dovršavao. Do njegovog rođenja na Arnu su postojala četiri, strateški raspoređena mosta, koja su ujedinila severne i južne delove, a posebno od dotad zanemarenog kraja poznatog kao Oltrarno, iza Arna, stvorila značajan deo urbane celine. Most kojim je Buondelmonte odjahao u svoju smrt 1216. bio je jedini prelaz preko reke. Nekih pet godina docnije podignut je drugi most malo dalje nizvodno; nazvan je Ponte Novo, Novi most (danas je to Ponte ala Karaja), a prethodni je odmah – i zauvek – postao poznat kao Ponte Vekio. Treći prelaz, uzvodno, sagrađen je 1237. (današnji Ponte ale Gracije); krajem pedesetih godina trinaestog veka četvrti most je sagrađen blizu crkve Svetog trojstva, po kojoj je i dobio ime.

Preostala je jedna velika, zapravo ogromna arhitektonska potreba – novi bedemi – da bi Firenca dobila svoj prepoznatljivi i trajni izgled. Ovo je ujedno bila i preka ljudska potreba. Kad je Dante postao mlad momčić, stanovništvo Firence naraslo je do nekih osamdeset hiljada, i tako je grad postao drugi po broju stanovnika, odmah iza Pariza. Ali veliki broj ovih *cittadini* živio je izvan zidina koje su podignute 1172, kada je stanovnika bilo manje od trideset hiljada. Ti ljudi su vodili nesiguran život, domovi su im redovno uništavani pri sprovođenju politike spaljene zemlje kad god je Firenca bila

^{*} Dela pisaca smatrana su lekom za dušu. (Prim. prev.)

pod opsadom. Osim toga, živeti van zidina zapravo je značilo ne pripadati gradu uopšte. Grad je bio, po definiciji, ozidana celina, a građanin – *cittadino*, u stvari, znači onaj koji stanuje u *città* – bio je onaj ko je stanovao unutar bedema.

Slično tome, nekoliko najvrednijih gradskih verskih središta bilo je od 1280. izvan zidina – samostan i crkva Santa Marija Novela, firentinski dom dominikanaca, na zapadu, tadašnja mala crkva Santa Kroče, firentinski dom franjevaca (stvoren krajem dvadesetih godina trinaestog veka, ubrzo posle smrti svetog Franje), na istoku, samostan San Marko, na severu, i samostan Santo Spirito, na jugu. Dante je kao mlad povremeno učio s dominikancima i slušao propovedi franjevačkih fratarara na trgu ispred Santa Kroče, a da bi to izveo, morao je da izađe izvan zaštitnih zidina.

Da bi se ove porodice i spomenici doveli u grad, firentinska uprava, poznata kao *Secondo Popolo*, 1284. donosi ukaz da se izgradi mnogo većih bedema i imenuje toskanskog arhitektu Arnolfa di Kambija da napravi nacrt. Bio je to naslednik ne samo gorepomenutih bedema iz 1172. već i drevnih bedema iz prethodnog veka, *cerchia antica* kasnije nazvanog po Kačagvidi koji ga spominje u XV pevanju *Raja* kao izvor i simbol srećnijih vremena:

*Firenca, među svojim drevnim bedemima... bila je
mirna, trezna i čestita.*

Ni mir, ni trezvenost niti čestitost nisu bili obeležja Danteove Firence; ali bedemi koje je projektovao Arnolfo di Kambio spadaju u velika urbanističko-arhitektonska dostignuća svih vremena. Proširili su grad u svim pravcima; ne samo da se sada u gradu našlo nekoliko crkava i samostana već su, zahvaljujući krivini zidina, smisljeno stajali jedni u odnosu na druge, duž ustaljenih dijagonalnih pravaca – dominikanska

Santa Marija Novela ka severozapadu, franjevačka Santa Kročica ka jugoistoku, i tako dalje. Obim bedema iznosio je skoro devet kilometara; zidine su bile visoke četrnaest a široke dva metra, što je bilo dovoljno da se na vrhu dva vojnika na straži mimoiđu. Postojalo je petnaest masivnih kapija širokih čak 35 metara; na svakih 113 metara nalazila se po jedna kula, kojih je ukupno bilo 73, prosečne visine 23 metra. Široki drum pružao se duž zidina s unutrašnje strane (delovi tog drumca danas čine firentinske bulevare), a drugi sa spoljne, kao i šanac koji je okruživao i drum i zidine. Gradnja bedema dovršena je 1333.

Cilj Komune bio je izuzetan – ograditi veliki grad i dati mu oblik i identitet velikim zidom koji je takav, nedirnut i uobičen, i ostao sve do uništenja krajem devetnaestog veka. Kako je gradnja napredovala, firentinski građani su se okupljali oko pojedinih delova, pokazivali s divljenjem i oduševljenjem na razne kapije i kule, raspravljajući jedan s drugim o verovatnim podacima. Može se pretpostaviti da je Dante bio među ovim ponosnim posmatračima, gledao, procenjivao, davao primedbe. Iskustvo je, uz ostalo, zrelog Dantea dovelo do ubeđenja da je Firenca idealan grad država, odnosno, idealan ljudski habitat.

Oslanjajući se na kulturnu zaostavštinu koju je upio od Bruneta Latinija, Dante je verovao da je grad, *città*, mesto gde muškarci i žene mogu valjano da žive i napreduju – pod uslovom da grad ima organizaciju, upravu i oblik firentinskog vida iz osamdesetih godina trinaestog veka. *Città*, u svom najbogatijem značenju, bio je pojam od najveće vrednosti za Dantea. On je čak i raj zamišljao kao *città*, nebeski grad, i očitno je usvojio Ciceronovu ideju, izloženu u *De Natura Deorum* (s kojom je Dante bio prilično upoznat), da su čak i bogovi „ujedinjeni u nekakvom građanskom društvu“, pa bi se o čitavom univerzumu moglo razmišljati kao o gradu

bogova i ljudi. I mogao je ovu temu naći u početnim stihovima Vergilijeve *Enejde*, speva koji je Dante najviše cenio, gde Vergilije obećava da će njegova pesma govoriti o „čovjeku koji je mnogo pretrpeo u ratu da bi osnovao grad“.

U svojoj sveobuhvatnijoj viziji, Dante zamišlja sopstveni *mundus* kao konstelaciju dobro formiranih gradova država pod idealno usklađenim vođstvom pape i cara. Ali Firenca će biti primer među gradskim središtima. Imajući na umu ovu nadahnutu misao, Dante je svom gradu služio u vojnom pohodu protiv toskanskih gibelina osamdesetih godina trinaestog veka i učestvovao u gradskim poslovima negde od 1295. nadalje. Godine 1300. služio je u gradskoj upravi kao jedan od šest priora, poznatih pod zajedničkim nazivom Sinjorija; i u njenom radu, postao je poznat po tome što je dobro Komune stavljao iznad svih ostalih obzira.

Bilo je to još jedno sudbonosno razdoblje u firentinskoj istoriji. Firentinci su, i tada kao i kasnije, bili ratoborne naravi; i gvelfi, koji su toliko dugo bili gradske vođe, zapali su u žestoke međusobne svade. U jesen 1301. među njima je izbio pravi rat: između „belih“ gvelfa, kako su se sada nazivali, koje je predstavljao Vjeri de Čerki i koji su bili okrenuti trgovačkom staležu, i „crnih“ gvelfa, predvođenih Korsom Donatijem, koji su prednost davali plemstvu. Dante se zatekao u Rimu kad su neprijateljstva započela. Bio je u Sijeni, na putu na sever, marta 1302. kad su ga „crni“ gvelfi pozvali da dođe i odgovara po krivičnoj tužbi. Kad se nije pojavio, izrečena mu je presuda za užasne i potpuno izmišljene zločine te je osuđen na smrt. Dante više nikad nije kročio u Firencu.

Tokom devetnaestogodišnjeg izgnanstva i uprkos početnoj borbi za puki opstanak (kasnije je bio u boljem položaju, u Veroni a zatim i u Raveni), Dante je postao veliki pisac. Njegova plodnost se gotovo ne može izračunati. Godine 1304. objavio je *De vulgari eloquentia*, traktat o nadmoćnosti

narodnog jezika u pisanju poezije u odnosu na latinski. Nедуgo zatim objavljuje *Convivio*, ili *Gozbu* – gde slavi formu duge lirske pesme nazvane *canzone* i za analizu nudi priličan broj svojih kancona. Nešto posle 1308. Dante stvara *De monarchia*, još jednu raspravu na latinskom, u kojoj se bavi idealnim odnosom carstva i papstva, nadahnut pojavom Henrika od Luksemburga kao potencijalnog pomiritelja i ujedinitelja Italije. No pre toga Dante počinje da radi na svom velikom poduhvatu, trodelnoj poemi koju jednostavno naziva *Komedija*, a pod tim pojmom on podrazumeva delo koje počinje jadom a završava radošću: od duša u mukama pakla do duša u blaženosti raja. Ali kroz čitavo delo odzvanja glas Dantea, prognanog Firentinca.

Ton je dat u *De vulgari eloquentia*: „Od svih na ovom svetu koji zaslužuju sažaljenje, najviše treba žaliti one koji, venući u progonstvu, svoju zemlju nikad više ne ugledaju izuzev u snovima.“ *Komedija*, kojoj je pridev *Božanstvena* pridodat dva veka kasnije, jeste, kad se sve uzme u obzir, najveća pesma ikad napisana, a sa jednog stanovišta, kao što je rečeno, i autobiografska – putovanje čoveka da bi našao sebe i stvorio sebe pošto je izložen okrutnom postupku u vlastitoj otadžbini. To je takođe ritmično istraživanje čitavog kulturnog sveta koji je Dante nasledio: klasičnog, prethrišćanskog, hrišćanskog, srednjovekovnog, toskanskog i izrazito firentinskog. I to je duga pesnička počast Beatrici Portinari koju je Dante obećao na kraju *Novog života*.

Dok je 1321. u Raveni završavao *Komediju*, u odlomku na početku XXV pevanja *Raja*, Dante iznosi sve više snu nalik nadu u povratak u svoj grad:

*Zgodi li se nekad da ova poema sveta,
kojoj deo dade i nebo i zemlja,
nad kojom sam zdušno bdeo mnoga leta,*

*svlada okrutnost što ne pušta me u obore
gde spavao sam mirno poput jagnjeta,
neprijatelja kurjakâ što hoće da ih razore,
s novim glasom i novoga runa,
vratiću se kao pesnik i na zdencu onom,
gde kršten bejah, ovenčaću se lovorom.*

Do 1321. prva dva dela *Komedije* prepisana su i bila dostupna čitaocima već nekoliko godina, a Dante je u većem delu Toskane hvaljen kao njen najveći pesnik. Ali firentinske vlasti nisu prema njemu postale popustljive i zamišljeni obred krunisanja u krstionici svetog Jovana nikada se nije odigrao. Dante je umro 14. septembra 1321. u Raveni, gde je i sahranjen.

Prvi znak zvaničnog prihvatanja nije stigao do 1373. kada je Sinjorija, na zahtev velikog broja građana, odobrila da Đovani Bokačo održi niz predavanja o Danteovom životu i delima. Bokačo je u svojoj generaciji bio najveći i najuticajniji Danteov poštovalac. *Dekameron*, kao i drugi Bokačovi radovi, prepun je aluzija na priče i odlomke iz *Komedije*; Bokačo je takođe prepisao i sastavio tumačenje pesme. Početkom pedesetih godina četrnaestog veka priredio je prvu Danteovu biografiju, koja je i dalje jedinstven i nezamenljiv izvor. Bokačo je rođen u Toskani 1313. i kao veoma mlad slušao je priče i legende o tada još živom Danteu Aligijeriju. U potonjim decenijama – Bokačo je proveo znatno vreme u Napulju, ali se oko 1340. vratio u Firencu – potrudio se da se posavetuje s ljudima koji su poznavali Dantea, uključujući kolege književnike i sledbenike. Posle 1345. Bokačo je stanovao u domu Lipa de Merdolija, drugog rođaka Beatrice Portinari, koji je Bokaču mogao dosta reći o Danteovoj mladalačkoj strasti.

Bokačo se tako obratio učenoj i pažljivoj publici s neusiljenim autoritetom. Predavanja su počela krajem oktobra 1373, a posle ujedno poniznog i smelog uvoda, u kojem je

Bokačo govorio o Danteu kao o „veoma velikom pesniku“ kome pripada sva čast, upustio se u opis Danteovog života, počinjući od njegovog porekla. Govorio je o porodici Elizeji, čiji je jedan pripadnik došao iz Rima u Firencu u najranijem dobu i tu se nastanio. U ovoj porodici se, kako su godine prolazile, nastavljao je Bokačo, „rodio i živeo vitez po imenu Kačagvida, po oružju i rasuđivanju izvanredan i smeo“. U mladosti su ovom vitezju stariji doveli nevestu, „devojkicu rođenu u porodici Aligijeri iz Ferare...“.

DVA

Uticaji okruženja: Rane godine

KAČAGVIDA je bio firentinski simbol legendarnog junaka; u viteza ga je proizveo car Konrad Treći koga je u Drugom krstaškom ratu pratio u Svetu zemlju, gde je posečen u bici 1148. u svojoj četrdeset drugoj godini. U *Raju*, on Danteu liči na zvezdu koja pada niz sjajni krst sastavljen od duša hrabrih; i u tri pevanja (XV–XVII) drži rečitu besedu o istoriji i promenama grada Firence, o genealogiji pesnikove porodice i poreklu njenog imena, te o Danteovoj sudbini posle 1300. godine. Obraćajući se Danteu kao dragom potomku, „mojoj grančici“, on ga obaveštava:

„...Onaj čije ime nosi rod tvoj, a koji sto i više godina obilazi prvi krug oko planine, meni je sin a tebi pradede...“

Reč je o Kačagvidinom mlađem sinu, Aligijeru, nazvanom, kako je nalagao običaj, po ratnikovom tastu i kasnije poznatom pod imenom Aligijero Prvi. Ako je (u trenutku zamišljenog susreta 1300. godine) obilazio čistilište u društvu oholih duša sto godina, umro je oko 1200.

Što se tiče greha koji okajava Aligijero, verovatno se radi o preteranoj oholosti porodice. Kačagvidini preci, imenom Elizeji, poticali su od drevnog rimskog plemstva; štaviše, kad